

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

Rautakautisen polttokalmiston kaivaus

Jan Fast 1995

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

Rautakautisen
polttokalmiston ja
asuinpaikan kaivaus.

Jan Fast 1995

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
2.	KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD - KAIVAUSPAIKAN ESITTELY	2
3.	KAIVAUSALUEIDEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	3
4.	KAIVAUSTEKNIikka	3
5.	MAALAJIT / LÖYTÖKERROS	
	5.1. Asuinpaikka	4
	5.1. Polttokalmisto	4
6.	LÖYTÖMATERIAALI	
	6.1. Asuinpaikka	5
	6.2. Polttokalmisto	5
	6.3. Röykkiö	6
7.	YHTEENVETO	6
8.	NEGATIIVILUETTELO	7
9	DIAPOSITIIVILUETTELO	8
	OTE PERUSKARTASTA	9
	KARTAT	10
	KUVATAULUT	16

1. JOHDANTO

Karjaan kaupungin Degerbyn kylässä sijaitsevassa Domargårdissa suoritti allekirjoittanut arkeologisen kaivauksen 26.6. - 9.7.1995. Kaivaus oli jatkoa alueella vuosina 1982 - 1990 suoritetuille kaivaustutkimuksille. Kesällä 1995 kaivauksen järjesti harrastaja-arkeologinen yhdistys **Ango ry.** joka myös vastasi kaivausten kustannuksista ja metalliesineiden konservoinnista.

Paikalla sijaitsee vuodesta 1982 saakka tunnettu rautakautinen asuinpaikka ja polttokalmisto. Muinaisjäännös kuuluu museoviraston Uudenmaan muinaisjäännösten hoito-ohjelmaan ja sitä niitetään vuosittain. Museoviraston hoitoryhmä vastasi myös muinaisjäännöksen entisöinnistä tutkimuksen jälkeen.

Aurinkoisena kesänä 1995 tutkimuksia tehtiin sekä asuinpaikan että polttokalmiston alueella. Kummatkin tutkimusalueet pyrittiin mahdollisuuksien mukaan sitomaan aikaisempien vuosien kaivausalueisiin, asuinpaikalla tässä kuienkaan täysin onnistumatta.

Kaivauksen ensisijaisena tarkoituksena oli, vuoden 1990 kaivauksen tavoin, jatkaa polttokalmiston tuhoutumattomien osien tutkimuksia. Pitkällä tähtäimellä tarkoituksena on saada kalmisto tutkituksi kokonaisuudessaan. Asuinpaikalla joka sijaitsee polttokalmistosta noin 70 metriä etelään tehtiin koekaivauksia. Kokonaisuutena kaivauksen tärkeänä tehtävänä oli myös antaa osallistuville harrastaja-arkeologeille tietoa Karjaan alueen eihistoriasta sekä varsinkin polttokalmiston tutkimiseen liittyvistä kenttätömenetelmistä.

Työnjohtajana kaivauksella toimi yhdistyksen puheenjohtaja Markus Jauhainen ja tutkimusapulaisina arkeologian opiskelija Henrik Jansson, Pekka Rantanen, Kaarina Sulamäki sekä Sanna Schildt. Kaikille kaivauksiin osallistuneille kuuluu suuri kiitos kärsivällisyydellä ja tunnollisuudella suoritetusta työstä.

Helsingissä 31.3.1996.

Jan Fast

2. KAIVAUSPAIKAN ESITTELY

- Kylä: Degerby

- Tila: Domargård 1:35 (omistaja Rolf Jürg, os. Degerby 10300 Karjaa)

- Peruskartta: 2014 10 DRAGSVIK (pain. Hki 1982).

- Kaivausalueiden koordinaatit:

Polttokalmisto: X= 6658 68, Y= 479 46 ja Z= n. 30.

Asuinpaikka : X= 6658 67, Y= 479 47 ja Z= n. 30.

- Kaivauslöydöt: KM 29410:1 - 634.

- Aiemmat löydöt alueelta:

KM 21634:1-2153, 21683:1-66, 21684:1-6, 21917: 1-158, 22442:1-123, 23121:1-57, 23196:1-46, 23713:1-86, 24459:1-58, 25333: 1-53, 26227:1-176.

- Aiemmat tutkimukset alueella:

Löyt. A-L. Hirviluoto, Kaiv. T. Heikkurinen- Montell 1982, A. Sarvas 1983 - 1985, P. Pykälä- Aho 1986, A. Sarvas 1987 - 1989, J. Fast 1990.

- Julkaisuja:

T. Heikkurinen - Montell Ein Eisenzeitliches Bodenkmal...
(*Fennoscandia archaeologica II*).

J. Fast Utgrävningarna i Karis Degerby Domargård 1982 -
1989 (*Västnyländsk årsbok 1989*).

Sivut 16- 28 ovat kuvatauluja, joissa on kuvat negatiiveista n:ot 103128 - 103144.

Diapositiivit n:ot 34464 - 34473.

Luettelot negatiiveista ja diapositiiveista ovat kertomuksen lopussa s. 7 - 8.

3. KAIVAUSALUEIDEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Domargårdin rautakautinen asuinpaikka ja polttokalmisto sijaitsevat n. 3,5 km linnuntietä Karjaan rautatieasemalta etelälounaaseen, Karjaa - Snappertuna (Raasepori) tien varrella. Vuoteen 1982 asti asuinpaikkakompleksin läpi kulki ainoastaan vanha Snappertunaan vievä tie. Nykyään alueen halkaisee e.m. käytöstä poistetun tien lisäksi "uusi" Snappertuunaan vievä tie sekä Domargårdin tilan päärakennukselle vievä soratie. Tiehankket aiheuttivat suoraan vuoden 1982 kaivauksen ja epäsuorasti vuonna 1985 alkaneet polttokalmiston tutkimukset.

Asuinpaikka- ja kalmistoalueen topografia on yleisluonteeltaan kumpareinen. Alueen korkeimmat maastokohdat ovat avokalliota, ympäristössä avautuu peltoaukeita. Kasvillisuus on lehtipuuvoittoista, yksittäisiä kuusia ja mäntyjä kasvaa siellä täällä.

Polttokalmiston itäkaakkoon viettävän rinteeseen kasvillisuus koostuu pääosin niittykasveista. Puusto on pääosin haapaa, pihlajaa ja katajikkoja, ylempänä mäellä kasvaa muutamia suurehkoja pähkinäpensaita. Rinteeseen halkaisee Domargårdin tilan päärakennukselle vievä tie (rakennettu vuoden 1982 tutkimusten jälkeen). Tien teossa osa polttokalmistosta on tuhoutunut. Jonkun veran tuhoa polttokalmistolle on aiheuttanut myös sen ala (etelä) puolella aikaisemmin sijainnut pelto.

4. KAIVAUSTEKNIikka

Kaivaustyö aloitettiin paaluttamalla polttokalmiston kohdalle 48 neliömetrin laajuinen alue välille $X= 96 - 104$, $Y= 100 - 108$. Kaivausalueen pohjoisreuna sidottiin näin vuoden 1990 kaivauksen eteläreunaan. Kaivausalueesta noin 60 m. koilliseen pellon reunassa sijaitsevan rökkiön laelle paalutettiin yhden neliömetrin suuruinen koekuoppa.

Asuinpaikka-alueelle (polttokalmistosta noin 70 m. etelään) luotiin uusi erillinen koordinaatisto ja paalutettiin metrin levyinen ja 9 metrin pituinen n. luode-kaaakko suuntainen koeoja välille $X= 100 - 101$, $Y= 500 - 509$. Edellämainitun lisäksi avattiin asuinpaikalle kolme neliömetrin laajuista koekuoppaa. Vuonna 1995 kaivauksin tutkitun alueen kokonaislaajuus oli täten **61 neliömetriä**.

Turvekerros poistettiin lapiolla. Kaivauskerroksissa kaivaminen suoritettiin pelkällä, kalmistossa kivikerroksittain ja asuinpaikalla maakerroksittain, 10 cm kerroksina. Kokuopat kaivettiin kokonaisuudessaan lapiolla (lukuunottamatta rökkiön laelle avattua koekuoppaa jossa kaivaminen suoritettiin pelkällä kiviä poistamatta). Kaikki kaivettu maa seulottiin pienimpien esinelöytöjen talteensaamiseksi.

Löydöt otettiin talteen neliömetrin tarkkuudella minkä lisäksi kaikkien esineiden tarkat x- ja y- koordinaatit mitattiin ja löytökorkeus vaaittiin.

Kaivausalueet ja koekuopat (röykkiön koekuoppaa lukuunottamatta) kaivettiin löydöttömään, puhtaaseen pohjamaahan (soraan). Kaivausalueet varmistettiin vielä lopuksi lapiolla kaivaen. Tutkimuksen jälkeen kaivausalueet peitettiin erittäin huolellisesti museovioraston muinaisjäännösten hoitoryhmän toimesta.

Kaivauksen kiintopisteenä käytettiin edellisvuosien tapaan polttokalmiston laidalla, nyt tutkitusta alueesta n. 10 m. itään sijainnutta suurta maakiveä (korkeus 30,80 m. m py).

Tutkimustyö dokumentoitiin sekä valokuvaamalla että piirtämällä. Kaivausta-
soista valokuvattiin tasot 1-3 minkä lisäksi otettiin myös työ- ja yleiskuvia.

Tasokartat piirrettiin kivikerrosten mukaan tai 10 cm:n välein mittakaavaan 1:25 ja pintavaaituskartat 1:50. Yleiskartta laadittiin vuoden 1990 kaivauksen yleiskartan mukaan mittakaavaan 1:1000 (karttapohjana suurennos TVL:n suunnittelukartasta).

5. MAALAJIT / LÖYTÖKERROS

5.1. Asuinpaikka

Asuinpaikan kulttuurikerroksen maaperä koostui karkeahkosta kivistä hiekasta. Leimaa-antavin piirre tämän alueen löytökerrokselle oli maaperän nokisuus. Koeojassa ja koekuopassa maa oli jopa huomattavasti mustempaa kuin polttokalmistossa. Musta, nokinen ja löytöjä sisältävä hiekkakerros oli koeojassa noin 20-30 cm paksu. Ainoassa löydöllisessä koekuopassa (koeojasta n. 5 m. pohjoiseen) nokikerros oli kaikenkaikkiaan noin 80 cm paksu alkaen aivan maanpinnasta ja päättyen karkeaan kovaan soraan. Toisin kuin koeojassa (missä nokimaa koko ajan korreloi löytöjen kanssa) keskittyivät löydöt koekuopassa aivan sen pohjalle. Viitteitä nokimaan esihistoriallisuudesta antavat lukuisat löydettyt palaneet (tulus) pii-iskokset sekä sintraantuneet saviastian palat, - palkeensuunkappaleet ja palanut savi.

5.2. Polttokalmisto

Myös polttokalmiston kohdalla maaperä koostui karkeahkosta hiekasta. Pienehköistä usein palaneista kivistä koostuvaa kalmistokiveystä oli kahdessa tai kolmessa kerroksessa suurempien kivien lomassa. Varsinaista nokimaata oli kalmistossa vaihtelevasti ja kaivausalueen itäosissa tuskin nimeksikään. Useimmiten musta nokinen maa korreloi selvästi löytöjen kanssa. Muutama nokimaaläikkä ulottui myös varsinaisen kalmistokiveyksen alapuolelle (esim. ruuduissa 97-98/102-103) Maaperä suurten kivien alla oli kuitenkin puhdasta pohjahiekkää.

Polttokalmiston alaosien kohdalla on historiallisella ajalla sijainnut pelto jonka viljelyn yhteydessä kiviä on poistettu. Vanhan pellon sijainti näkyi selvästi

kalmistokiveyksen puuttumisena kaivausalueen itäosassa sekä n. 30 cm paksuna multakerroksena kaivausalueen itäisimmissä ruuduissa. Vanhasta pellostä oli myös siirretty suuria maakiviä ehjänä säilyneelle kalmistoalueelle. Kalmiston länsiosien tiivis kiveys lienee hillinnyt maanviljelijän halua laajentaa peltoa tähän suuntaan.

6. LÖYTÖAINEISTO

6.1. Asuinpaikka

Asuinpaikan löytöaineisto oli kokonaisuutena varsin monipuolinen sisältäen tavanomaisten saviastian palojen (rautakautista yleiskeramiikkaa), palaneen saven, piin yms. ohella myös muutamia pienesineitä kuten hopeisen renkaan, kaksi lasimassahelmeä sekä kookkaan savihelmen. Yhdessä paikalta aikaisemmin löytyneiden esineiden (esim. rautainen hevosenkenkäsolkki ja pronssikautinen veitsi) kanssa nyt tehdyt löydöt antavat aiheen olettaa asuinpaikan tällä osalla olleen jonkun aivan erityisen funktion. Lisää kiinnostavuutta paikalle antavat löydetyt sintraantuneet palkeen suokappaleet ja paksu musta nokikerros jotka osaltaan mahdollisesti viittaavat pajaan. Vaikka suuri osa asuinpaikan tätä osaa on jäänyt vanhan Snappertunaan vievän tien alle on sen tutkiminen tulevaisuudessa suositeltavaa. Paikka saattaa esinelöytöjen puolesta tuottaa vielä suuriakin yllätyksiä.

6.2. Polttokalmisto

Kesän 1995 löydöt polttokalmistosta koostuivat pääosin pienesineistä. 1990 vuoden kaivauksen tapaan lasimassahelmiä löytyi tänäkin vuonna melko runsaasti. Helmet muodostivat kaksi selvää keskittymää. Toinen pienistä lasimassa- ja sarjahelmistä koostuva keskittymä sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa (ruudut 97-100/106-107) ja toinen, kookkaammista yksinkertaisista helmistä muodostuva, kaivausalueen eteläreunassa (ruudut 96-98/102-103). Keskittymistä ensinmainittuun kuulunee valtaosa vuonna 1990 löydetyistä helmistä. Löytöihin kuuluu myös yksi meripihkahelmi.

Sulanutta hopeaa löytyi useita kappaleita pieneltä alalta lähinnä ruudusta 97/105.

Pronssiesineistä tärkeimmät esinelöydöt ovat myöhäinen rapusolki (katkaistu kahtia), kupurasoljen katkelmat, kolme spiraalisormusta, rannerenkaiden-, päätehelöjen- sekä pronssiketjujen katkelmat.

Rautaesineistä mainittakoon tässä ainoastaan putkikirves jonka sisällä koivupuuta (Turun yliopiston biologian laitos/Terttu Lempiäinen), lukuisat solakat ruodolliset nuolenkärjen katkelmat (yksi ehjä) sekä kookas rautaveitsi. Löydöistä rautaveitsi ja putkikirves saattavat kuulua samaan mahd. 600-luvulle ajoitettavaan löytökokonaisuuteen (mahdollisesti jopa polttokalmistoa

edeltävään röykkiöhautaukseen) koska kumpikaan esineistä ei ole ollut tulessa.

Palaneen luun ja saviastianpalojen löytöpaikat korreloivat melko selvästi muiden löytöjen kanssa. Saviastianpalat ovat muutamaa palaa lukuunottamatta peräisin karkeatekoisista huonosti viimeistellyistä ja poltetuista astioista. Astioiden rekonstruointi ei nyt löydettyjen palojen perusteella ole mahdollista.

Kokonaisuutena kesän 1995 löydöt täydentävät aikaisemmin saatua kuvaa polttokalmiston käyttäjästä. Putkikirvestä lukuunottamatta löydöt ajoittuvat pääosin viikinkiajan alkupuoliskolle.

6.3. Röykkiö

Röykkiöön tehdystä kokuopasta paljastui heti pintaturpeen alta tiivis pienehköistä kivistä koostuva kiveys. Löytöinä saatiin talteen sekä rautakautista keramiikkaa että palanutta savea. Koekuopan kaivaminen lopetettiin näihin ensimmäisiin löytöihin.

7. YHTEENVETO

Karjaan Degerbyn Domargårdissa vuonna 1995 tutkittu kokonaispinta-ala oli 61 neliometriä.

Kaivauksissa tukittiin sekä merovingi-viikinkiaikaista polttokalmistoa että tämän läheisyydessä sijaitsevaa rautakautista asuinpaikkaa. Kummaltakin tutkimusalueelta saatiin talteen runsaasti löytöjä.

Kalmiston löydöissä "uusia" löytöjä ovat nyt löydetty rapusolki, rautainen putkikirves sekä pyöreän kupurasoljen katkelmat. Asuinpaikan löydöistä merkittävimmät olivat lasihelmet, savihelmi sekä hopeinen pieni rengas. Löytöjen ajoitukset tukevat (mahdollisesti putkikirvestä lukuunottamatta) aikaisempien vuosien kaivauksissa saatuja ajoituksia polttokalmistolle ja asuinpaikalle.

Polttokalmistosta n. 60 m. koilliseen sijaitseva röykkiö todettiin koekuopituksessa esihistorialliseksi.

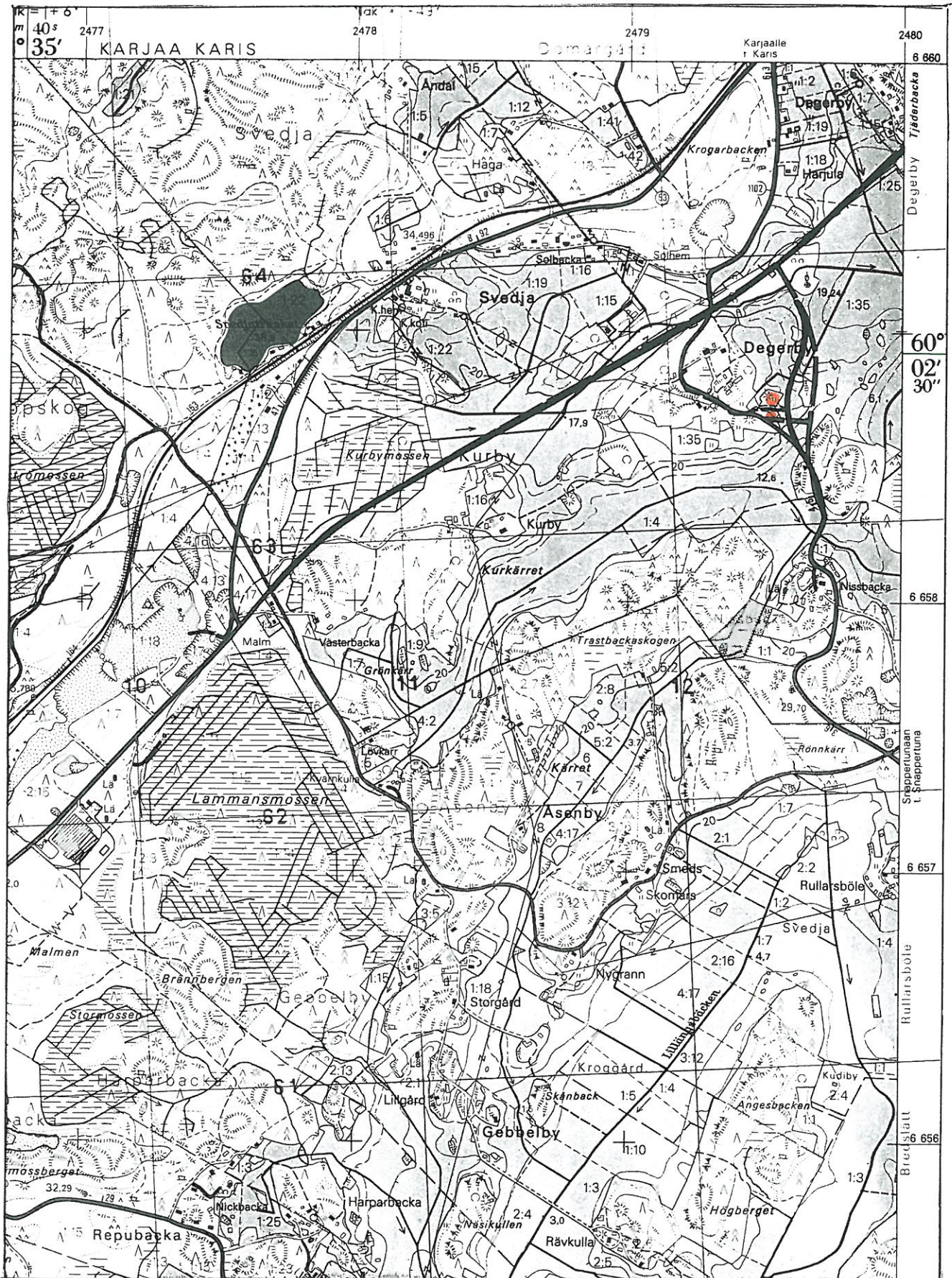
8. NEGATIIVILUETTELO

- F: 103128 Domargårdin polttokalmisto idästä. Osa panoraamasta.
- F: 103129 Kuten edellä.
- F: 103130 Polttokalmisto "paalutettuna" ennen kaivamista. Kuvattu idästä (n.). Osa panoraamasta.
- F:103131 Kuten edellä.
- F:103132 Polttokalmisto tasossa 1. Kuv. idästä. Osa panoraamasta.
- F:103133 Kuten edellä.
- F:103134 Polttokalmisto tasossa 1. Kuvattu n. luoteesta.
- F:103135 Kalmistokiveystä kaivausalueen keskiosassa. Kuvattu etelästä.
- F:103136 Polttokalmisto tasossa 2. Kuvattu idästä. Osa panoraamasta.
- F: 103137 Kuten edellä.
- F: 103138 Polttokalmiston länsiosaa tasossa 2. Kuv. etelästä. Osa panoraamasta.
- F: 103139 Kuten edellä.
- F:103140 Polttokalmisto tasossa 3. Kuvattu idästä. Osa panoraamasta.
- F: 103141 Kuten edellä.
- F: 103142 Polttokalmiston kiveystä tasossa 3. Kuvattu idästä. Osa panoraamasta.
- F: 103143 Kuten edellä.
- F: 103144 Koeoja asuinpaikalla tasossa 1. Kuv. n. luoteesta.

8. DIAPOSITIIVILUETTELO

- 34464 Polttokalmisto kuvattuna etelästä. Etualalla asuinpaikan koeoja.
- 34465 Polttokalmisto "paalutettuna"ennen kaivamista. Kuv. idästä.
- 34466 Polttokalmisto tasossa 1. Kuv. idästä.
- 34467 Työkuva, arkeol. opisk. H. Jansson piirtää tasokarttaa.
- 34468 Polttokalmisto tasossa 2. Kuv. idästä.
- 34469 Työkuva, polttokalmiston 3. krsta kaivetaan.
- 34470 Polttokalmisto tasossa 3. Kuv. idästä.
- 34471 Polttokalmisto tasossa 3. kuv. luoteesta.
- 34472 Asuinpaikka kuvattuna koillisesta (polttokalmiston kohdalta).
- 34473 Koeoja asuinpaikalla kuvattuna (n.) lounaasta.

KARTTA 1

Ote peruskartasta 2014 04 DRAGSVIK(Hki 1982/-89).
 Kaivausalueet 1995 merkitty karttaan punaisella (●).
 Koord. X=6658 68 Y=479 46 ja Z=n.38m (polttokalmisto)
 X=6658 67 Y=479 47 ja Z=n.30m (asuinpaikka)

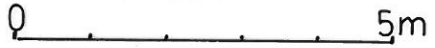
KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

J.FAST 1995

Yleiskartta (suuren. TVL suunn. kartasta)

Mk 1:1000

Piirt J.Fast

■ V. 1995 TUTKITUT ALUEET

□ V 1983-90

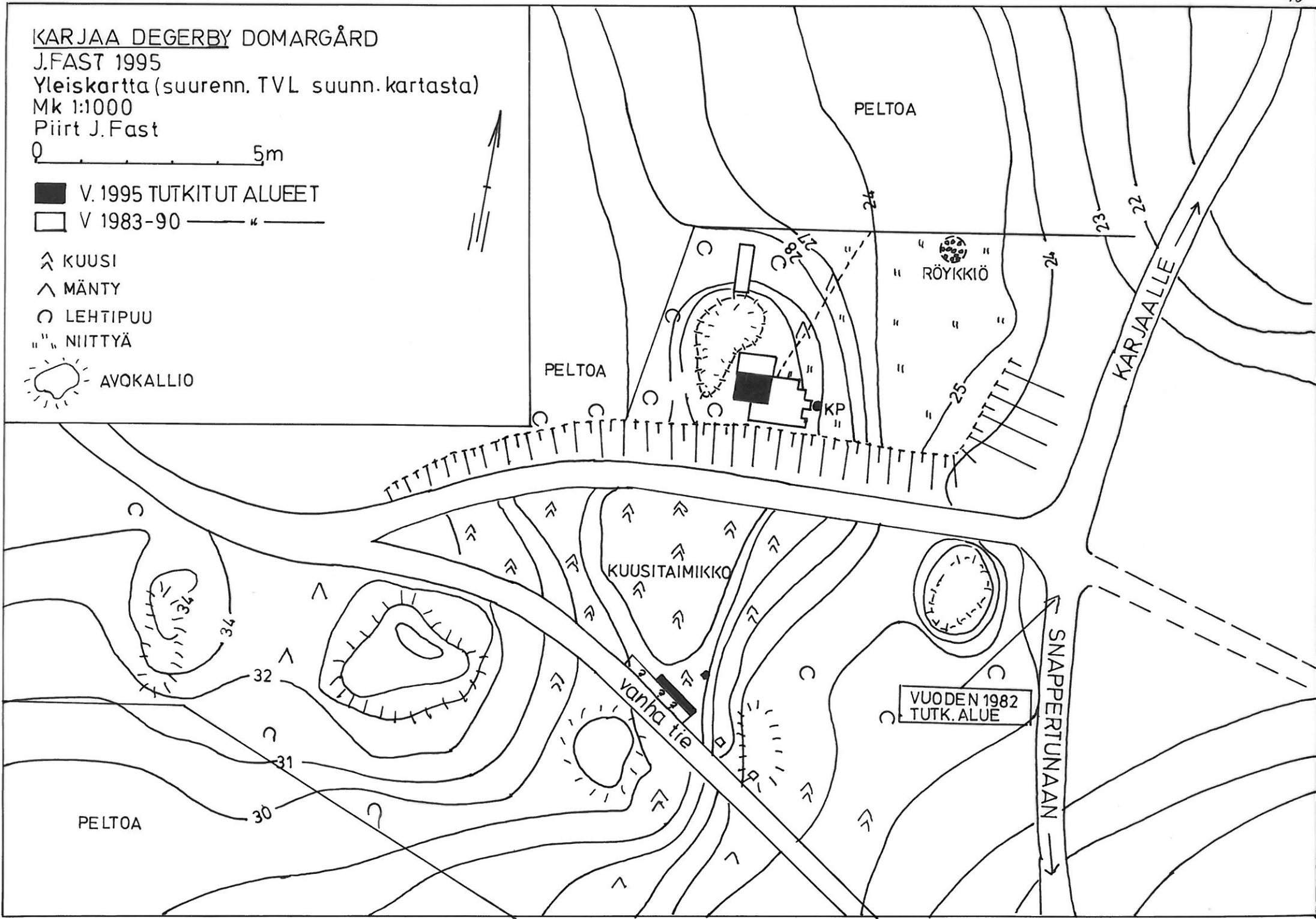
^ KUUSI

^ MÄNTY

○ LEHTIPUU

" " NIITTYÄ

☀ AVOKALLIO

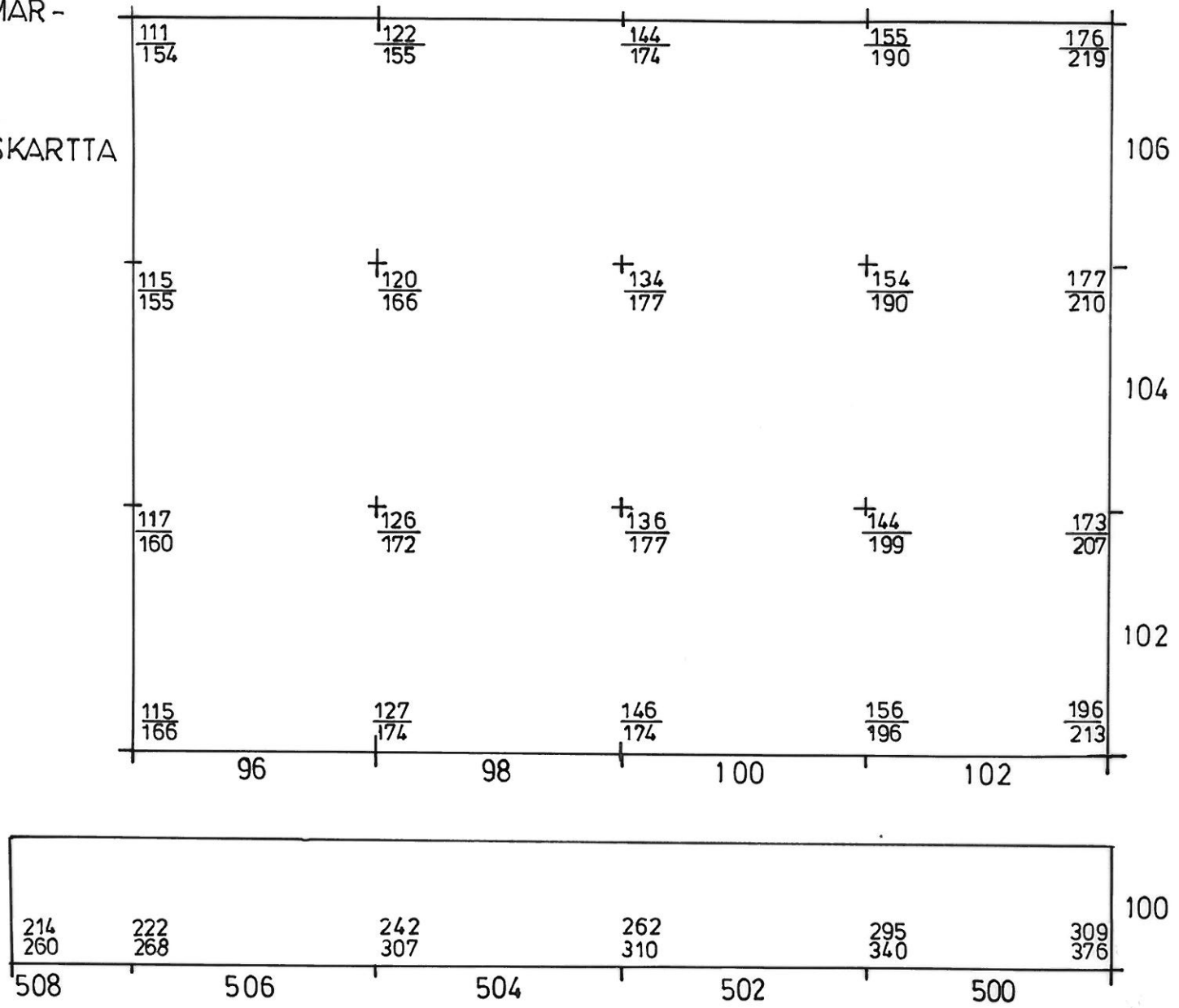
KARJAA DEGERBY DOMAR -
GÅRD

J. FAST 1995

PINTA-ROHJAVAAITUSKARTTA

Kp 223(=30,80 mpy)

Mk 1:50

KARJAA DEGERBY

DOMARGÅRD

J. Fast 1995

Tasokartta
Polttokalmisto/taso 1

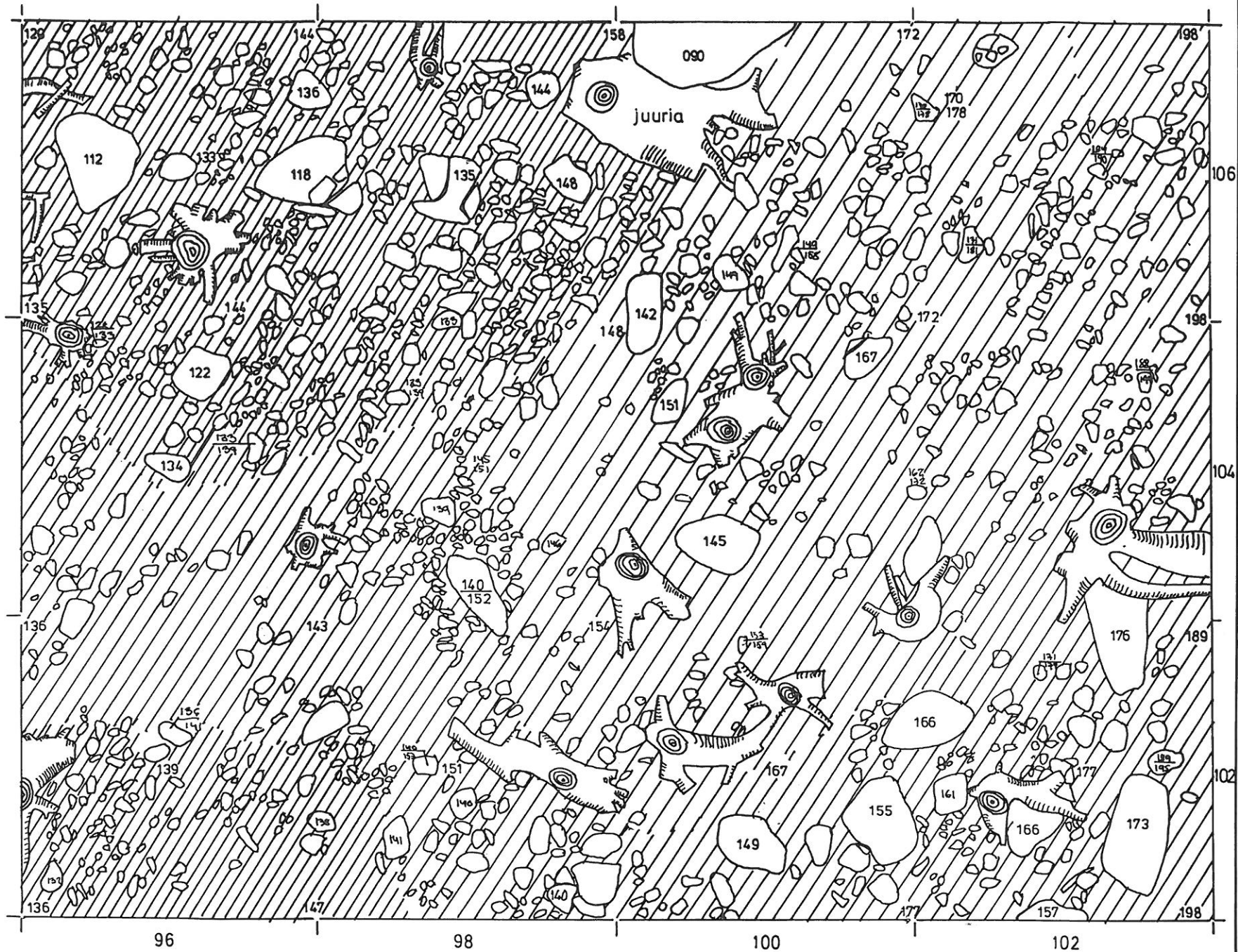
Mk 1:25

Kp 223 (= 30,80 mpy.)

Piirt H Jansson

0 1 m

- vahva nokimaa
- nokimaa
- heikko nokimaa
- kanto
- kivi

KARJAA DEGERBY

DOMARGÅRD

J. Fast 1995

Tasokartta
Polttokalmisto / taso 2

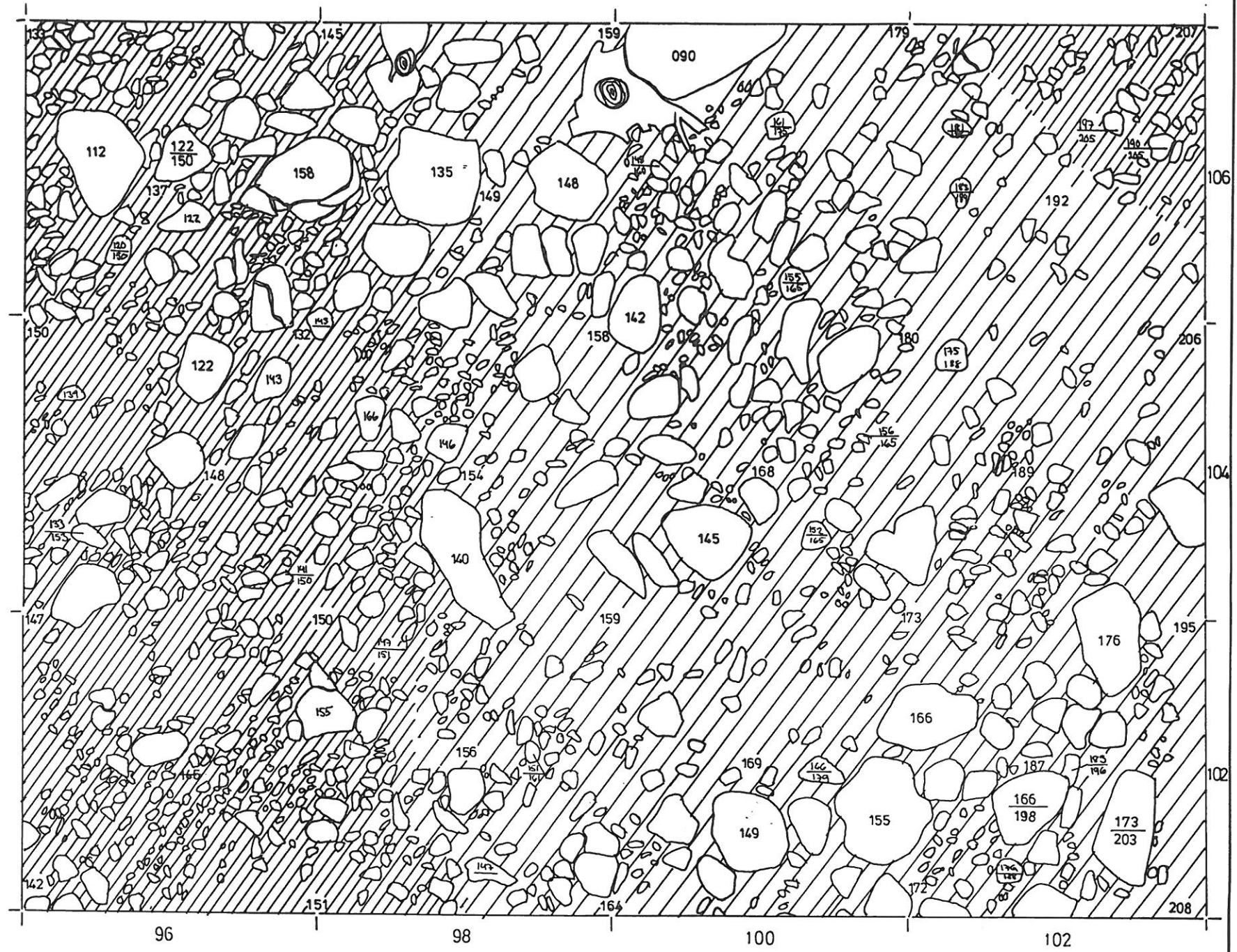
Mk 1:25

Kp 223 (= 30,80 mpy.)

Piirt H. Jansson

0 1 m

- vahva nokimaa
- heikko nokimaa
- kanto
- kivi

KARJAA DEGERBY

DOMARGÅRD

J. Fast 1995

Tasokartta
Polttokalmisto/taso3

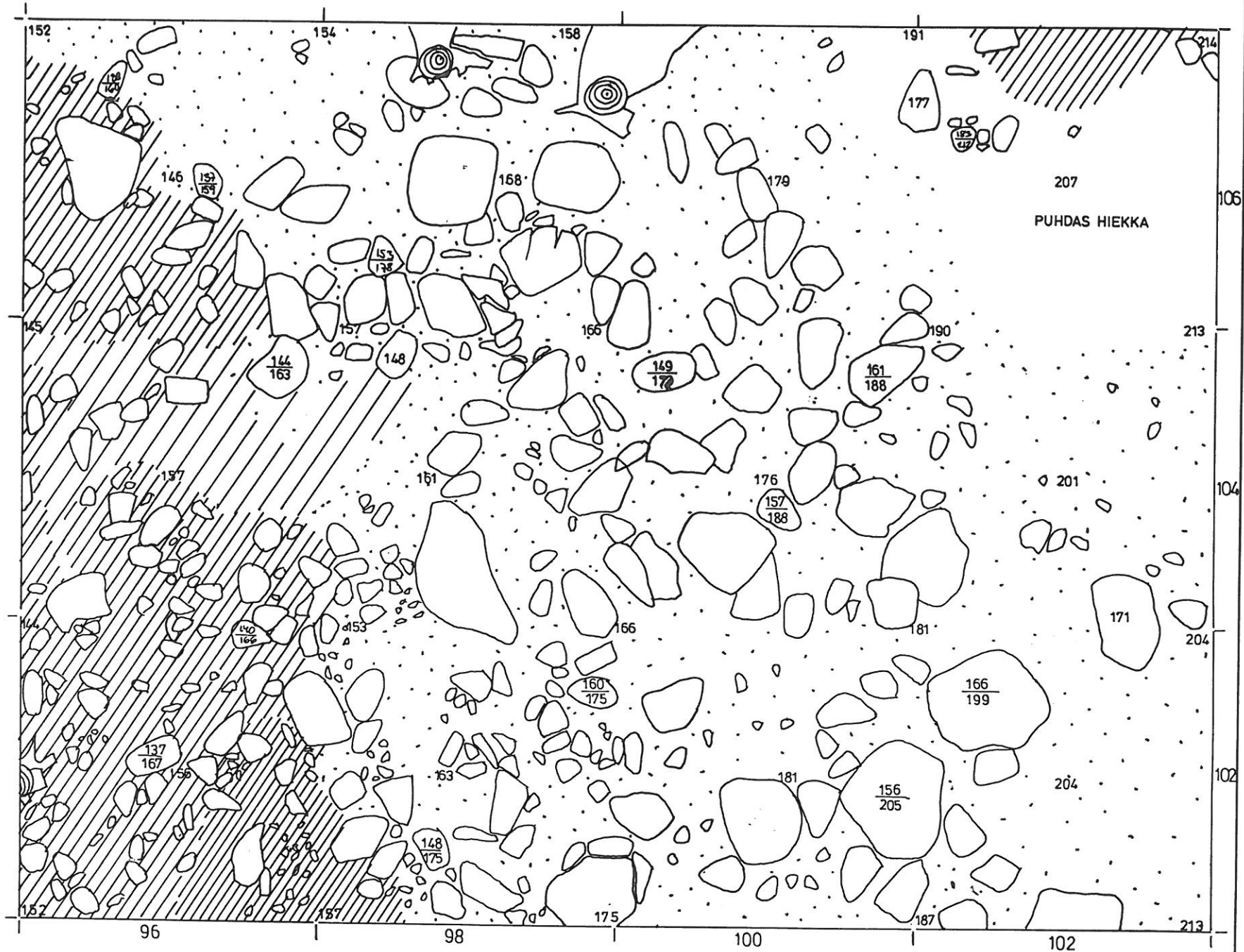
Mk 1:25

Kp 223(= 30,80 mpy.)

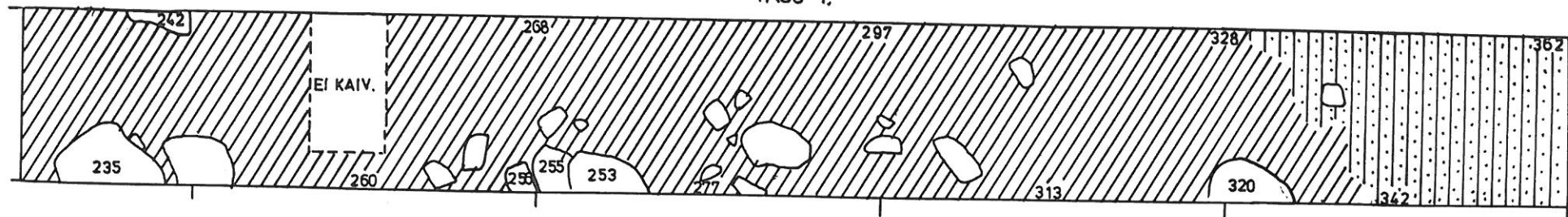
Piirt J. Fast

0 1m

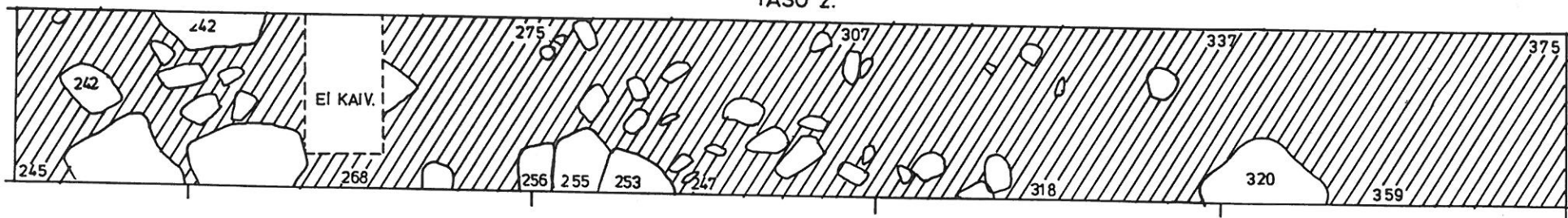
- vahva nokimaa
- nokimaa
- heikko nokimaa
- nokinen hiekka
- kanto
- kivi

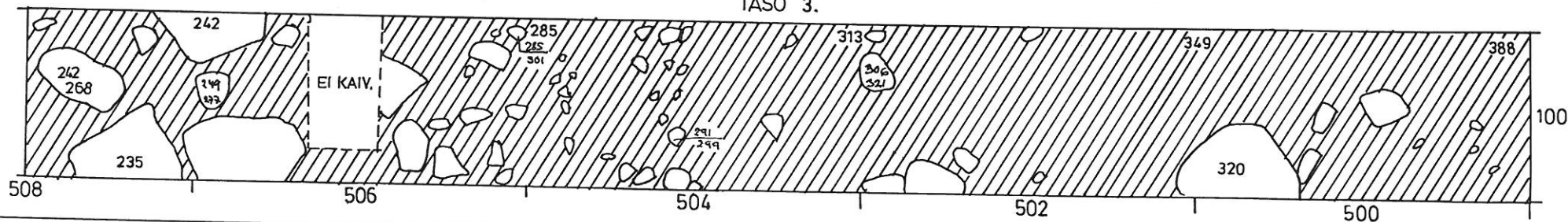
TASO 1.

TASO 2.

TASO 3.

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD

J. Fast 1995

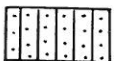
Tasokartta asp (tasot 1-3.)

Mk 1:25-

Kp 223 (=30,80 mpy)

Piirt J. Fast

 tumma vahva nokimaa

 mullansek. nokimaa

 kivi

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD / J. Fast 1995

f: 103128 - 103129
Domargårdin polttokalmisto idästä.

f: 103130 - 103131
Polttokalmisto "paalutettuna" ennen kaivamista.
Kuvattu idästä (n.).

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD / J. Fast 1995

f:103132-103133
Polttokalmisto tasossa 1. Kuv. idästä.

f:103134
Polttokalmisto tasossa 1. Kuvattu
n. luoteesta.

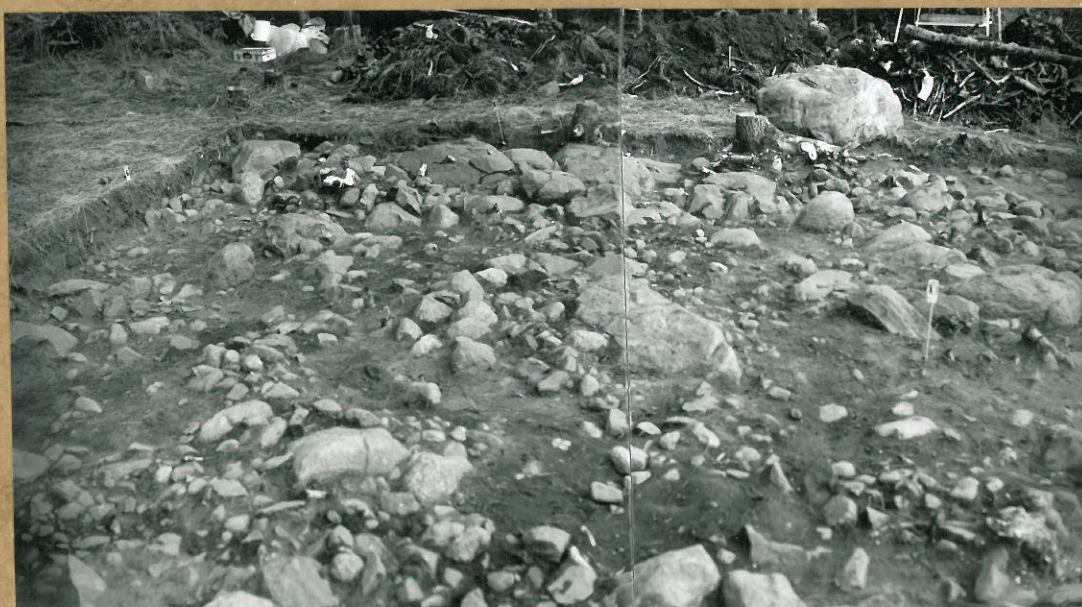

f:103135
Kalmistokiveystä kaivausalueen
Kuvattu etelästä, keskiosassa.

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD / J. Fast 1995

f 103136-103137
Polttokalmisto tasossa 2. Kuvattu idästä.

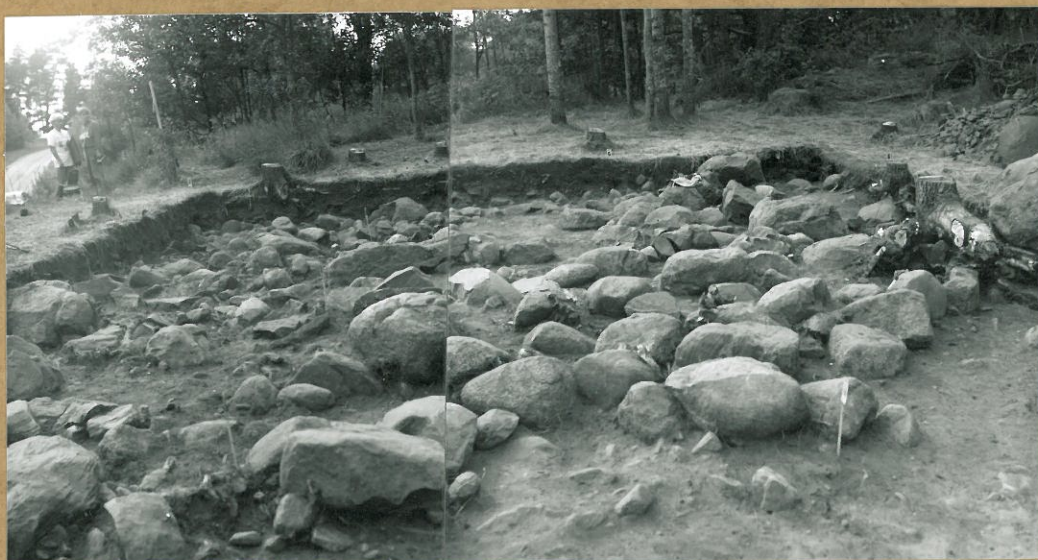

f:103138-103139
Polttokalmiston länsiosaa tasossa 2. Kuv. etelästä.

KARJAA DE GERBY DOMARGÅRD / J. Fast 1995

f:103140-103141
Polttokalmisto tasossa 3. Kuvattu idästä .

f:103142-103143
Polttokalmiston kiveystä tasossa 3. Kuvattu idästä .

KARJAA DEGERBY DOMARGÅRD / J. Fast 1995

f:103144
Koeoja asuinpaikalla tasossa 1.
Kuv. n. luoteesta.